
İSKOÇ MU? BİRİTANYALI MI? İSKOÇ MİLLİYETÇİLİĞİNİN SERÜVENİ

Hüseyin KALAYCI * Maltepe Üniversitesi

ÖZET :

İskoçya'nın Britanya'dan bağımsızlığını talep eden ve tüm seçim kampanyasını bağımsızlık referandumuna dayandıran İskoç Ulusal Partisinin (SNP), 2007 İskoçya seçimlerini kazanması Birleşik Krallık'ta endişeye yol açtı. Özerklik yanlısı İskoç milliyetçiliğinin 21. yüzyılın başında bağımsızlıkçı bir çizgiye kaymasının birçok nedeni bulunmakla birlikte, Kuzey Denizi petrolünün bulunması, Thatcher'ın neo-liberal ve ulusalcı politikalarına duyulan tepki ve sınırlı yetki devri bu nedenlerin başında geliyor. Britanya kimliğinde baskın olan İngiliz kimliğinin İskoç kimliğiyle ilişkisine ve bu kimliklerin yıllar içindeki değişimine odaklanan bu çalışma başlangıcından bugüne İskoç milliyetçiliğinin nasıl bir siyaset izlediğinin ipuçlarını vermeyi hedefliyor.

Anahtar Kelimeler: İskoç milliyetçiliği, yetki devri, Britanya kimliği, SNP, İskoçya.

İskoç milliyetçiliği, imparatorluklar çağının üzerinde güneş batmayan ülkesi Britanya'yı ayrılmakla tehdit ediyor. Sömürge topraklarını yitirerek orta büyüklükte bir ada ülkesi konumuna düşen Britanya¹, yirminci yüzyı-

* Yrd. Doç.Dr., Maltepe Üniversitesi, Uluslar arası ilişkiler ve AB Bölümü(İngilizce).

¹ Günlük kullanımda Britanya ve Birleşik Krallık terimleri yerine İngiltere kullanıldığından aralarındaki fark gözden kaçabilmektedir. İskoçya ve Galler'i de içine alacak şekilde adanın tümü kast edildiğinde İngiltere yerine Britanya terimini kullanmak daha doğru olacaktır. Birleşik Krallık (United Kingdom) terimi ise İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'yı kapsayacak şekilde kullanılmaktadır.

lin önemli bir kısmında enerjisini İrlanda milliyetçiliğiyle mücadeleye ayırmıştı. Bir türlü sonlandırılmayan Kuzey İrlanda sorununun gölgesinde kalan İskoçya ve Galler, 1997'deki yetki devri ve yükselişteki ayrılıkçı bölgesel partileriyle birlikte şimdilerde Britanya'nın siyasi yaşamında önemli yer işgal etmeye başladı. Üçüncüsü yapılan 2007 İskoçya parlamentosu seçimlerinde en çok sandalyeyi ele geçiren bağımsızlık yanlısı İskoç Ulusal Partisi'nin (SNP) seçim zaferi Britanya siyasetinde bir ilki yarattı. İskoçya tarihinde ilk defa parlamento seçimlerini İskoçya'nın Britanya'dan bağımsızlığını talep eden ve tüm seçim kampanyasını bağımsızlık referandumuna dayandıran ayrılıkçı bir partinin kazanması yalnızca Birleşik Krallıkta değil, üyeleri arasındaki siyasal entegrasyonu daha derinleştirme gayretindeki AB içinde de kaygı uyandırdı. 1997'deki yetki devrinden sonra üçüncüsü yapılan 2007 İskoçya seçimleriyle aynı zamanda İşçi Partisinin İskoçya'daki 50 yıllık hâkimiyeti sona ererken, bağımsızlık referandumu vaadiyle seçimleri kazanan SNP'nin İskoçya'yı gerçekten bağımsızlığa taşıyıp taşıyamayacağı, olası bir bağımsızlık referandumunu yapmaya kalkışması durumunda Britanya'nın ve AB'nin buna nasıl tepki vereceği belirsizliğini koruyor. Uzun yıllar IRA terörüyle boğuşmuş Britanya, şimdilerde özerklikçilikten ayrılıkçılığa doğru kayan İskoç milliyetçiliğini yatıştırma gayreti içinde.

Britanya'ya bağlılıklarıyla tanınan İskoçların SNP'nin bağımsızlık vaa-dine ne kadar itibar edecekleri hakkında bir tahmin yürütmek zorsa da İskoçların her geçen gün daha fazla bağımsızlıktan yana tavır aldıklarını hem SNP'nin seçim zaferi hem de yapılan anketler teyit ediyor. Her ne kadar İskoçların hâlâ önemli bir bölümü Britanyalı kimliklerini reddetmiyorsa da İskoçya'ya derinden bağlılar ve şimdilik özerklik yanlısı görünseler de bağımsızlığa bütünüyle kapalı değiller.

Britanya'daki yetki devri tartışmalarına ve siyasi partilerin bu duruma yaklaşımına değinilecek bu çalışmada İskoç milliyetçiliğinin tarihsel gelişimine ve özerklikçi pozisyondan bağımsızlık yanlısı konuma geçiş nedenlerine odaklanılacak. Britanya kimliği ile İskoç kimliği arasındaki ilişki ve bu ilişkinin yıllar içindeki değişimi bu makalenin bir diğer önemli konusunu oluşturuyor.

Ülkeler Federalleşiyor

19. ve 20. yüzyılın ilk yarısında ulus-devletler homojenleştirme politikaları ile farklı etnisiteye sahip grupları tek bir ulus çatısı altında toplarken, 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren başta Belçika, İspanya, Fransa, Britanya'da olmak üzere yetki devri ve federalleşme aracılığıyla ülkeler tam tersi bir süreci yaşıyor. Kendi kaderini tayin hakkından mahrum bırakılan ve baskı altında tutulan etnik ve ulusal gruplar değişen derecelerde özerklik

elde ediyorlar. Asimilasyoncu ve homojenleştirici politikaların iflas ettiği yirmi birinci yüzyılda aynı zamanda Avrupa Birliği'nin siyaset bilimi literatürüne armağan ettiği çokkatmanlı yönetim (*multi-level governance*) ve yetki ikamesi (*sübsidiarite*) kavramları tartışılıyor. Bu iki kavram Avrupa siyasetinin henüz belirleyicisi konumuna erişememişse de AB üyesi ülkelerin yönetim anlayışını derinden etkilediği hatta dönüştürdüğü muhakkak. AB ülkeleri hızla ademi merkezîyetçi bir yapıya bürünürken, AB'nin en az Avrupalısı sayılan Britanya da bu sürece yetki devriyle dahil oluyor. Avrupa şüphecilikten sabıkalı Birleşik Krallığı Avrupa'ya yakınlaştırma sözü veren Tony Blair'in başbakanlığı sırasında ilk icraatının yetki devri olmasını, Britanyalıları Avrupa siyasetiyle bütünleştirme çabasının bir ürünü olarak okumak mümkün. Tony Blair başkanlığındaki Yeni İşçi Partisi 1997'de iktidara geldiğinde İskoçya ve Galler'e² değişen derecelerde özerklik veren asimetrik yetki devri yasasını çıkarttı ve gecikmeden uygulamaya koydu. Anayasasında üniter bir devlet görünümünde olan Britanya, böylelikle 1999'daki yetki devrinden (bölgesel parlamentoların kurulması) sonra çokuluslu devlete dönüştü. Yetki devrinin azınlık konumundaki ulusal grupları ayrılmaya mı yoksa onları buldukları devlete daha iyi intibak etmeye mi teşvik ettiği merak edilen bir konu. Bu soru başka bir makalenin konusu olabilir ancak yine de İskoç milliyetçiliğinin tarihini ve özelliklerini, İskoçya'yı yetki devri talebine iten nedenleri ve yetki devrinin sonuçlarını incelemek bize bazı ipuçları verebilir.

İskoçların Tarihi

300 yıla yakın bir süre İngiltere, Galler ve İrlanda ile bir birlik oluşturan İskoçya, ortaçağda kendi parlamentosu ve kurumlarıyla bir krallık olarak kuruldu. İskoçlar o tarihlerde bağımsız olan Katalanlar gibi önceleri ayrı bir devlete sahipken yine Katalanlar gibi 1700'lerin başlarında bağımsızlığını kaybetti. Ancak Katalanlar 1714'te İspanyollar tarafından fethedilerek, bir başka deyişle zorla bağımsızlıklarından olurken İskoçlar kendi "rıızalarıyla" bağımsızlıklarından vazgeçtiler ve Britanya'ya katıldılar. 1707'deki Birlik Antlaşması (*Treaty of Union*) İngiliz ve İskoç Parlamentolarını birleştirirken İskoçlar başlangıçta bu birleşmenin eşitlik temelinde olacağını düşünmüşlerdi (Nagel, 2004). İngiliz tarafı, yüzyıllar süren savaşlardan sonra İskoçların güvenlik kaygısı ve ekonomik nedenlerle Britanya ile birleşmeyi çıkarlarına uygun gördüklerini iddia ederken, İngilizlerin bu tezine karşı çıkan Murdoch, bu birleşmenin asıl İngiliz tarafının çıkarına olduğunu öne sürmüştür. Çünkü Fransa ile sürekli savaş halinde olan İngiltere'nin Kralı III.

² Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler, Britanya nüfusunun yalnızca yüzde16'sını oluşturuyor.

William, elindeki askeri ve ekonomik kaynakları yalnızca Fransızlara karşı kullanmak istemiş ve bu yüzden adadaki olası başka savaş ve çatışmalardan çekinmiştir. İskoçların kendi rızalarıyla Britanya'yla birleşmediği konusunda ısrarcı olan Murdoch'a göre İskoç kamuoyunun bu birleşmeye karşı çıkmasına rağmen İngilizler hile ve rüşvet yoluyla İskoç Parlamentosunu birleşme yönünde oy vermeye ikna etmiştir (Prentice, 2010: 410-411). Gerçekten de, İskoç Parlamentosunun dış baskı olmadan kendisini feshedip Britanya'ya dahil olması inandırıcı değil, bu birleşmenin daha çok İngiliz tarafının dayatmasıyla gerçekleştiği söylenebilir (Paquin, 2002: 62). Birlik Yasasının iki eşit egemen kimliği birleştirmek yerine İskoç siyasal kurumlarını Britanya kurumlarının hâkimiyetine bırakmasından ve parlamentoyu da Londra'da kurmasından bu birleşmenin İskoçların iradesiyle yapılmadığı aksine İngilizlerin baskısıyla mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu birleşmeden sonra İskoçlar, kendisini Britanyalı olarak tanımlayan ve böyle tanımlamaktan kaçınanlar olmak üzere ikiye bölünmüşlerdir (Prentice, 2010: 411). Ancak yine de İskoçlar ayrı kimliklerini ve yerel-kültürel kurumlarının özerkliğini muhafaza etmiş, birleşmeden sonra da İskoç elitleri İskoç Presbiteryen kilisesi gibi yerel kurumlardaki hâkimiyetini ve sivil işlerdeki yargı yetkisini sürdürmüştür (Somer, 2008: 227). Bu bakımdan, İskoçya hiçbir zaman tamamıyla Birleşik Krallığa asimile olmamış, bazı önemli alanlardaki özerkliğini korumaya devam etmiştir.

Öte yandan Keating'in de belirttiği gibi, oluşan bu yeni Birlikte, "İskoçlar, kendilerini imparatorluğun kurucu uluslarından biri olarak gördüler ve imparatorluğun yönetici, askerlik, öğretmen ve doktorluk kadrolarına birçok katkıda bulundular." (Keating, 1996: 164). İskoçların başlangıçta kendilerini bir azınlık bölgesi gibi değil de kurucu uluslardan biri olarak görmesi diğer devletsiz uluslarda beliren hem federalizm taleplerinin hem de ayrılıkçı hareketlerin İskoçya'da ortaya çıkışını geciktirmiştir.

Birliğin ekonomik getirileri de bu tür talepleri geciktiren nedenlerden biridir. İmparatorluklar çağında İskoçya gibi küçük bir bölgenin ancak Birlik içinde yer alarak uluslararası ilişkilerde etkili olabileceğine inanan İskoçlarda, ekonomik modernizasyon için de Britanya'ya ihtiyaç duydukları konusunda görüş birliği bulunmaktaydı. İskoçları İngilizlerle birlikte yaşamaya iten yalnızca ekonomik çıkarlar değildi, ortak düşmanları Fransa'yla yapılan savaşlar belki de bu iki ulusu bir arada tutan en önemli etkeni. 1707-1873 arasında Fransa'yla ardı arkası kesilmeyen savaşlar hem İskoçları hem de Gallileri İngilizlerle birlikte hareket etmeye yöneltti. Her üç ulusun da Protestan oluşu, Katolik Fransızlara karşı güç birliğine gitmelerini kolaylaştırmıştı. Söz konusu ortak düşmanları Fransa olunca etnik farklılıkları

göz ardı etmek zor olmamış ve Katoliklere karşı uzun yıllar Protestan birliği sağlanmıştı. İngilizlerce batıl inançlı, militarist, geri kalmış ve hürriyetsiz bir ülke olarak resmedilen Fransa uzun yıllar bir yandan Britanya ile savaşırken bir yandan da Britanya'yı oluşturan ulusları bir arada tutan bir harç görevi görmüştü. Ayrıca Britanya İmparatorluğu Fransa gibi *jakoben* devlet anlayışına sahip olmadığı için, homojen bir ulus oluşturabilme amacıyla asimilasyona başvurmamış, bu sayede merkezî hükümetin seyrek müdahaleleri dışında Britanya'yı oluşturan yerel unsurlar kültürlerini muhafaza edebilmişti (Paquin, 2002: 62-63). Britanya'nın sömürgelerine de, istikrarsızlık dönemleri hariç, müdahaleleri çoğunlukla asgarî düzeydeydi. Britanya'nın dünyanın çeşitli bölgelerine yayılmış sömürgelerini daha iyi idare edebilmek için bir bakıma benimsemek zorunda kaldığı bu ademi merkezîyetçi yönetim anlayışı nedeniyle, İskoçlar da Britanya siyasal sistemini değiştirmeye ve Birliği bozmaya yeltenmemişlerdi. Azınlık milliyetçiliklerinin doğuşunu sağlayan dilsel ve kültürel baskı sorunu İskoçlar için geçerli olmadığından İskoç milliyetçiliği uzun süre cılız kaldı. İskoçlar, kültürel taleplerini çoğu zaman sivil toplum kuruluşları aracılığıyla karşılamayı tercih ettiklerinden, kimlik taleplerini devlet düzeyine taşımadılar ve bu da Britanya devleti ile İskoç ulusu arasındaki ilişkilerin uzun yıllar sakin seyretmesini sağladı.

Britanya'nın süper güç olması da İskoç milliyetçiliğinin zayıf kalmasında hatırı sayılır bir rol oynamıştır. Dünyaya hükmeden bir imparatorluk olan Britanya'nın içinde kalmayı kendileri için daha avantajlı sayan İskoçlarda ayrılıkçı hisler çabuk olgunlaşmadı. Milliyetçiliğin filizlenmesinde öncü rol üstlenen entelektüeller Britanya gibi bir süper gücün parçası olmaktan hoşnuttular, hatta o derece ki iktisadi düşüncenin en önemli isimlerinden Adam Smith İskoç olmasına rağmen öğrencilerine İngilizce yazmalarını ve İskoç lügatinden uzak durmalarını salık vermişti. Britanya'da İskoç elitlerinin Britanyalılığı kendi tarzlarında tanımlamalarına müsaade edilmiş olduğunu da hatırlatmakta yarar var. Londra'da "İskoç", Edinburgh'ta ve dünyanın başka yerlerinde "Britanyalı beyefendi" sayılan İskoç elitleri arasında Britanyalı ile İngiliz kimliklerinin birbirinin yerine kullanılmasından rahatsız olmayanlar yok değildi. İngiliz ile Britanyalılığın özdeşleştirilmesi her şeyden önce İskoçların Britanya kimliğine katkısının inkârı anlamına geliyordu, ancak yine de İskoçların Britanyalı olmaktan genel olarak şikâyetçi olmadıkları söylenebilir (Somer, 2008: 226-227). İskoç entelektüelleri yüzlerini Londra'ya çevirince İskoç milliyetçiliği potansiyel fikir liderlerinden yoksun kalmıştı. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yerli burjuvazisinin büyük kısmını kaybeden İskoçlarda yerel mülkiyetin (İskoç topraklarının

İskoç olmayanların mülkiyetine geçmesi) azalışı İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da devam edince İskoçya'nın Britanya devletine bağımlılığı daha da arttı (Keating, 1997: 707). Ulus-devletin inşasında entelektüellerle birlikte öncü role sahip bir diğer grup olan İskoç burjuvazisi, Britanya gibi büyük bir pazar varken, daha küçük bir pazarla yetinmek istemediğinden ve ayrıca Britanya içinde kalmaktan da yüksünmediğinden bağımsız bir devlet kurulması fikrine sıcak bakmıyordu, bu yüzden İskoç milliyetçiliği burjuvazinin desteğini kazanamadı. İskoç milliyetçiliği en büyük iki itici güçten; entelektüellerin ve burjuvazinin desteğinden yoksun kalınca zayıf bir hareket olmaktan öteye geçemedi. Bu sayede Londra hem İskoç siyasal elitleri hem de burjuvazisi için ilericiliğin ve modernliğin sembolü olmaya devam etti. Bu nedenle İskoçya'nın Britanya'ya yaklaşımında, Quebec'in Kanada'ya, Bask Ülkesi'nin İspanya'ya bakışındaki öfke ve nefretin izleri yoktur. İspanya'ya yaklaşımı Basklılara göre her zaman daha ılımlı olmuş Katalonya'da bile -özellikle Katalan sanayiciler için geçerlidir bu- Madrid'e karşı ihtiyatlı olma alışkanlığı bulunur (Nagel, 2004). İskoçya'ya benzer şekilde Galler'de de, bağımsızlık yönünde bir talebin olmayışı Britanya'nın güçlü ekonomisi ve "şanlı" tarihinden kaynaklanmıştır. Britanya'nın en yoksul kesimini oluşturan Galliler, bağımsızlık durumunda kendi kendilerine yetemeyeceklerinden korktukları için Britanya'da kalmanın kendi çıkarlarıyla örtüştüğüne inana gelmişlerdir. İskoçların ekonomik durumu Gallilere göre daha iyi olsa bile onlar da gelişmenin ve hatta dünyanın merkezi olarak gördükleri Britanya'dan kopmayı akılcı bulmamışlar ve bağımsız bir devlet kurma çabasına girmemişlerdir.³

Aslında Birlik Antlaşması İskoçya'yı bağımsızlığından ederken bir yandan da İskoçların ulus olduğunu tasdik etmiştir. Antlaşmalarının, devletin içindeki bölgeler arasında değil, uluslar (devletler) arasında yapıldığı hatırlanırsa, Birlik Antlaşmasına imza atma yetkisindeki İskoçların ta 1707'de ulus olarak kabul edildiğine kuşku yok (McCrone, 2003: 137). Zaten İskoçlar da kendilerini, 1707'deki Birlik öncesi bağımsız tarihleri, ayrı yasal sistemleri, seçkin üniversiteleri, farklı Protestanlık karışımları ve zengin sivil toplumları nedeniyle ayrı bir ulus olarak görüyorlar (Papillon&Turgeon, 2003: 321). Birlik Antlaşması, daha önce de belirttiğimiz üzere İskoçya'nın kurumsal özerkliğini, farklı yasal ve eğitim sistemini ve farklı yerel yöneti-

³ Öte yandan, Neil Hood, İskoçya'nın küçük bir ekonomiye sahip olmasına karşın açık ekonomisi sayesinde dünyaya hitap ettiğini öne sürmüştür. Gayri safi milli hasılası İngiltere'ninkinden yüzde 9 az olan İskoçya, yine de tarih boyunca dünyanın en açık ekonomilerinden biri olmuştur. Korumacı bir ekonomi politikası yerine serbest ticaret ve dış yatırıma açıklık anlayışı, bir yüzyıldan fazla süredir İskoç ekonomisinin tanımlayıcı özelliklerindedir (Paquin, 2002: 67).

mini korumuş, İskoçların kilisesi *kirk*, İskoç kurumsal sisteminin merkezinde kalmayı sürdürmüştü. 1843'te kilise bölündüğü zaman bile, İskoçlar, *de jure* ve *de facto* özerkliklerini kaybetmemiş, fakirlik yasası, halk sağlığı, hapishaneler, tarım ve diğer politikalar İskoçların hâkimiyetinde kalmıştı. İskoçya'nın, Birlik Antlaşmasına bağlı olarak özerklik elde ettiği eğitim ve hukuk alanlarının yanı sıra, 1895'te kurulan İskoç Ofisi⁴ (*Scottish Office*) de İskoç teknokratlarının refah devletinin idaresinde daha çok rol oynamasına olanak vermişti. Daha az özerk olduğu iskân, çocuk bakımı, yol ve bölgesel gelişme gibi alanlarda da İskoçya kendi politikalarını geliştirebilmişti. Lindsay Paterson, *de facto* olarak elde ettiği özerkliklerin İskoçya'yı, federal sistemlerdeki küçük uluslara benzettiğini, hatta bu sayede bir "İskoç devleti"nden bahsedilebileceğini belirtirken, James Kellas da ayrı bir "İskoç siyasi sistemi"nin bulunduğunu ileri sürerek Paterson'ı onaylamıştır.

İskoç Milliyetçiliğinin Yükselişi

İskoç milliyetçiliği, ilk olarak İskoçların, daha fazla özerklik talepleriyle 19. yüzyılın sonlarında gelişmeye başladı. İskoç dili olarak bilinen *Celtic Gaelic*'i İskoçların yalnızca yüzde 1-2'si konuştuğundan, diğer azınlık milliyetçiliklerinden farklı olarak İskoç milliyetçiliği dile dayanmıyor. 1707'de İngiltere ile birleşmeden önce mahkeme dili *Germanic* İskoç dili de yazı dilinde yaygın olarak kullanılmasına rağmen dilde bir standardizasyona gidilmediğinden günlük konuşma dilinin yerini alamamıştır. Öte yandan, günümüz İskoçya'sının siyasi ve kültürel hayatında İskoç dili, milliyetçilerin çabasıyla yeniden önem kazanır oldu. Bunda dilin özellikle devletsiz ulusların inşasında önemli bir işlev görmesiyle yakından ilintisi olduğu açık, zira dil ulusal kimlik inşasının belki de en önemli ögesi.

İskoçya'nın ovalarında konuşulan İskoç dili, İngilizce, Almanca, Norveççe, Danca gibi *Germanic* ve İngilizceye çok yakın bir dil. Gal dili ve Gaelic (Kelt) diline göre İngilizceye daha yakın olması nedeniyle İskoç dili aynı zamanda Britanya'da en az tanınan yerel dil. 15. ve 16. yüzyıllar İskoç dilinin en parlak dönemleri olurken, zamanla itibarını kaybetmiş ve konuşulan İskoçça sadece bazı bölgelerle sınırlı kalmıştır. Birçokları için İskoç dili aslında "kötü İngilizcedir" ve bir dil değil İngilizcenin bir lehçesidir. İskoççaya dair bu olumsuz ve aşağılayıcı bu bakışa karşın İskoç milliyetçiliğinin yükselişiyle birlikte İskoç dili de tekrar değer kazanmaktadır. İskoç Hükümetinin 2007'de çıkardığı İskoçya'nın Dilleri için Strateji (*A Strategy for Scotland's Languages*) belgesi ve bazı sivil örgütlerin artan eylemleriyle İskoç dili yeni-

⁴ İskoç Ofisi, İskoçya'da sosyal politikalar geliştirilmesinde çok önemli rol oynamıştır (Papillon&Turgeon, 2003: 320).

den canlandırılmaya çalışılırken, İskoç dili İskoç kimliğinin önemli bir unsuru haline getirilmek istenmektedir. İskoççanın en çok konuşulduğu işçi sınıfının düşüşe geçmesi ve kırsal kesimde yaşayan nüfusun azalmasıyla İskoç dilinin iyice gözden düşmesine karşın son yıllarda James Kelman, Irvine Welsh, James Robertson, Janet Paisley, Matthew Fitt, Kathleen Jamie gibi ünlü yazarların kitaplarını İskoçça yazması dildeki bu düşüşü karşılamaya başlamıştır (Unger, 2010: 99-101).

1960'larda Kuzey Denizi petrollerinin bulunması İskoç milliyetçiliği açısından bir dönüm noktası olmuştur. Bu doğal kaynağın kendilerine ait olduğunu savunan İskoç milliyetçilerinin Kuzey Denizi petrollerini Britanya ile paylaşmak istememesi Britanya ile İskoçya arasında gerginliğe yol açar. Ama daha önemlisi, o zamana dek Britanya'ya ekonomik olarak bağımlı olduklarına inanan İskoçlar zengin petrol kaynaklarına sahip olmanın özgüveniyle ekonomik zincirlerini kırabileceklerini umut etmeye ve bağımsızlığı bir seçenek olarak hayal etmeye başlarlar. Britanya'dan ayrılmayı öncelikle ekonomik gerekçelerle riskli bulan İskoçların Kuzey Denizi petroleri sayesinde bağımsızlık fikrine sıcak bakmaya başlaması İskoç milliyetçiliği için yeni bir başlangıç olur. SNP'nin de bu dönemde yükselişe geçişi tesadüf değildir, Kuzey Denizi petrolünün bulunuşu ayrıca İskoç dilinin elitlerce teşvik edilmesini de beraberinde getirir (Tossutti, 2002: 60).

İskoç milliyetçiliğini yükselişe geçiren bir başka unsur Margaret Thatcher'ın özerklik karşıtı, ulusalcı ve neoliberal politikalarının damgasını vurduğu Muhafazakâr Parti iktidarı olmuştur. Thatcher'ın ulusal birliği sağlama yönünde attığı adımlar İskoçların Britanya'ya bağlılığını zedelemiş, Muhafazakâr Partiye ve politikalarına duyulan tepki, İskoçlarda yetki devri konusundaki taleplerin artmasına yol açmıştır. Örneğin Thatcher'ın İskoçya Ofisinin (*Scottish Office*) özerk hareket etmesini sınırlamaya çalışması İskoçları hem Muhafazakâr Parti iktidarından hem de Britanya kurumlarından soğutmuş ve İskoç kimliğinin güçlenmesine katkıda bulunmuştur (Papillon&Turgeon, 2003: 321). Muhafazakâr Partiye duyulan öfke, İskoç milliyetçilerinin yetki devri isteğini halkın nezdinde de meşru hale getirmiştir. 1980'lere damgasını vuran Thatcher'ın neoliberal politikaları, özellikle birçok sanayi alanındaki özelleştirmeler, sosyal demokrat değerleri benimsemiş İskoçları usandırmıştır. Britanya'nın daha güçlü bir refah devleti olmasını isteyen İskoçlar Thatcher döneminde tam tersi yöndeki politikalar ve kendi ulusal farklılıklarını simgeleyen kurumların tehdit altında olması nedeniyle Britanya devletine bağlılıklarını sorgulamaya başlamıştır (Roller&Sloat, 2002: 75).

Öte yandan, 80'li yıllardaki Muhafazakâr iktidarın "İskoç karşıtı" ve İskoçları İngilizlerden ayıran sosyal demokrat değerlere düşman bir tutum sergilemesi, İskoç milliyetçiliğinin kendisini sosyal politikalarla tanımlamasına yol açmıştır. Sosyal politika tercihinin İskoç milliyetçiliğine eklenmesi Thatcher'ın neoliberal politikalarıyla doğrudan ilintilidir. Thatcher'ın sosyal kesintileri İskoçları siyasal özerklik konusunda teşvik etmiştir. Neoliberal politikaların etkin olmasıyla 1980'lerde başlayan bütçe kesintileri İskoç ve Quebec milliyetçilerine merkezi devletle aralarına mesafe koymak ve kıyasıya eleştirmek için bir fırsat vermiştir. Milliyetçi liderler, sosyal güvenlik programları oluşturarak hem kolektif kimlik hissini beslemekte hem de ulusal dayanışmayı sağlamaktalar. Sosyal güvenlik, toplumsal bağı güçlendirmeye yarayan ve hem ulusun üyeleri arasındaki hem de ulusun üyeleriyle elitleri arasındaki bağı arttıran önemli bir araç. Örneğin sağlık sigortası gibi sosyal güvenlik programları hiçbir zaman doğrudan teması olmayan kişilerin dayanışmasını sağlayabiliyor. Bu yüzden dil gibi önemli ayırt edici bir unsurdan mahrum olan İskoçya'da sosyal güvenlik önemli bir kimlik inşası işlevi üstleniyor (Béland&Lecours, 2004: 322). İskoç kimliğinin tarihsel yeniden üretiminde beka ve ayrı sivil toplum kurumlarının (Kilise, yasal sistem, para birimi) gelişimi elbette belirleyicidir. Daha önce de belirttiğimiz üzere İskoç kimliğini ayırt edici kılan ve İskoçya'nın özerkliğini sağlayan üç ulusal kurum bulunmaktadır; Presbiteryen kilisesi (*Kirk*), İskoç yasal sistemi ve İngiliz eğitiminden ayrılan İskoç eğitim sistemi. Sosyal politikalar ise son yıllarda, özellikle 80'li yıllarda Thatcher'ın neo-liberal politikalarına bir tepki olarak İskoç kimliğini besleyen diğer bir unsur haline gelmiştir. Sadece İskoç milliyetçiliği değil, Quebec ve Flaman milliyetçiliklerinin de kendi sosyal politikalarını oluşturarak ulusal kimliklerini oluşturma çabasında olduğu söylenebilir (Kalaycı, 2010: 355-357). Kanada federalizmi Quebec'e sosyal politika alanında birçok özerklik tanırken İskoçya ve Flanders'te daha çok merkezî hükümet söz sahibi konumdadır. Bir süredir İskoç Ulusal Partisi (SNP), İskoç toplumunun kendi değerlerine uygun biçimde sosyal politikalar tasarlamasının tek yolunun bağımsızlık olduğu yönünde propaganda yapmakta (Béland&Lecours, 2005: 692). 20. Yüzyılın sonlarına doğru İskoç teriminin ilerici değerler ve sosyal politikalarla eşanlamlı hale gelmesinde Margaret Thatcher'ın yeni sağ politikalarının ciddi bir etkisinin olduğu muhakkak. Muhafazakâr Parti, Britanya'nın ulusal birliğini sağlamaya hedeflerken yeni sağ politikalarıyla tam tersi bir etki yaratmış ve ülkedeki ayrılıkçı eğilimleri kışkırtmıştır (Law, 2001: 307).

Benedict Anderson'ın (1983:7) dikkat çektiği gibi medya ve yazılı basın ulusal cemaatin oluşturulmasında hayati bir öneme sahiptir, günümüzde

buna interneti de eklemek gerekir. Britanya'dan ayrı ve Britanya'daki siyasal sürecin İskoç boyutunu Britanya medyasına oranla daha çok vurgulayabilen bir İskoç medyasının mevcudiyeti İskoç ulusal kimliğin inşasında önemli bir rol oynuyor. Haberleri özellikle İskoç perspektifinden vermesiyle tanınan İskoçya'nın en çok satan *tabloid* gazetesi *Daily Record*'un İskoçların üçte biri tarafından okunuyor olması (en çok satan İngiliz *tabloid* gazetesi *The Sun* ise İskoçların beşte biri tarafından okunmakta) İskoç milliyetçiliğinin son yıllardaki yükselişini bir nebze açıklıyor. İskoçya'daki ulusal basın ile İskoç ulusal kimliği arasında karşılıklı bir etkileşim olduğuna şüphe yok. İskoç gazetelerinin günlük haberleri, siyasal, ekonomik ve sosyal olayları aktarış biçimi "biz İskoçlar" ve "onlar" ayrımına dayandığından İskoç kimliğinin inşasına göz ardı edilemez. Bu yüzden, ayrı bir İskoç basınının varlığı hem Britanya basınına hem de Britanyalı kimliğini tehdit ediyor (Law, 2001: 303-308).

İskoç milliyetçiliğinin son yıllardaki yükselişi İngilizleri yakından ilgilendirse de Britanya medyasının yetki devri ve sonrasındaki gelişmeleri İskoç medyası kadar dikkatle ve özenli şekilde okurlarına/izleyicilerine aktardığını söylemek güç. İngiliz medyasının bu mesafeli tavrı İskoçları kendi medyalarına daha da yakınlaştırıyor (Singer, 2009: 483). Oysa İspanya'da bölgesel siyasetteki gelişmeler İspanyol medyası tarafından da dikkatle takip ediliyor, ancak İskoç ve Galler siyasetinde yaşananlar Britanya medyasında aynı derecede yankı bulmuyor (Van Houten, 2009: 142). Yetki devresi sonrasında yapılan bölgesel seçimler de Britanya medyasında yeterince ilgi görmediği gibi bu seçimler ulusal politikayı da pek etkilemiyor (Fabre, 2008: 318). Britanya'daki seçim sistemi ve bölgesel partilerin İspanya'daki gibi koalisyon hükümetlerinde yer almıyor olması İskoç siyasetine bu ilgisizliğin en önemli nedeni.

Britanyalı mı İskoç mu?

İskoçlar, kendilerini İskoç olduğu kadar olmasa da Britanyalı da sayarlar ve Britanya geleneklerine sahip olmak ve Britanya'nın bir parçası olmak onlar için çoğu zaman övünç ve gurur kaynağıdır. İskoçlar İskoç kimliklerini sahiplenirken Britanyalı kimliklerinden tamamen vazgeçmemişlerdir. Moreno'ya göre İskoçyalıların, biri Edinburgh diğeri Londra'da olmak üzere iki parlamentoya sahip olmak istemesi kendilerini bu iki kimlikle de özdeşleştirmelerinden kaynaklanıyor (Moreno, 2006). Britanya uzun süre ulus-devletten çok bir devlet-ulus görüntüsündeydi, İngiliz, İskoç, Galli ve bir süre için İrlandalı birçok eski soydan milliyet barındıran Britanya'ya devlet kimliği, İngiliz, İskoç, Galli ve Kuzey İrlandalılığa ise ulusal kimlik olarak bakılıyordu (McCrone, 2002: 302-303). İskoç kimliği baskı altında olmadığından İskoç-

ya'dakilerin kimliklerini ifşa etmek ve Britanya kimliğini reddetmek gibi diğer ulusal azınlıklarda sıklıkla rastlanan türde tutumları olmadı.

İngilizler, İskoçlar ve Galliler için Britanyalılığın hem öteki "emperyal" güçlere hem de dini ve siyasi "tehditlere" karşı birleştirici işlevi olduğuna daha önce değinmiştik. Ancak Britanyalılık aynı zamanda İskoç, İrlandalı ve Galliler üzerindeki İngiliz hâkimiyetinin de simgesidir. Britanya İmparatorluğu, İngiliz kimliğinin diğerleri üzerindeki hâkimiyetini gizlemeye çalışsa da bunda başarılı olamadı, bu yüzden Britanya kimliğinin daha kapsayıcı bir biçimde yeniden oluşturulması gerekliliği artan İskoç ve Galli milliyetçiliğiyle iyice su yüzüne çıkmıştır (Johnson, 2002: 167, 172).

Yaklaşık beş milyon nüfusa sahip İskoçya'da İskoçya dışında doğmuş olanların oranı çok düşüktür (yüzde 8'si İngiltere'de doğmuş), bundan dolayı, İskoçya'da doğmak, İskoç ailenin çocuğu olmak, İskoçya'da yaşamak İskoç olmak için önemlidir (Kiely v.d. 2006: 479). İskoçya'da 400 bin İngiltere doğumlu varken, İngiltere'de de 750 bin İskoç doğumlu bulunuyor (McCrone, 2002: 303). İskoçya'da doğmuş ve İskoç kültürü almış olmanın İskoç kabul edilmenin önemli bir koşulu olmasından da anlaşılacağı üzere İskoçya'da etnik milliyetçilik yerine sivil milliyetçilik benimsenmiştir.

Yapılan anketler İskoçya'dakilerin kendilerini Britanyalıdan daha çok İskoç hissettiklerini açıkça gösteriyor. İskoçlar, Britanya'nın çokuluslu devlet olduğunu düşünmeye daha meyilliler ve devletle ulusu birbirinden ayrı tutma bilincine sahipler. Çok azı Britanyalı kimliğini İskoç kimliğinin üstünde görüyor, aksine çoğu kendisini Britanyalı olarak görmek yerine İskoçluk ve İskoçya'yla özdeşleştiriyor (Grundy&Jamieson, 2007: 665-667). Anthony Barnett'in belirttiği gibi, İskoç ve Gallilere Britanyalılığın kendileri için ne ifade ettiğinin sorulması bir anlam ifade ediyor ve çoğunlukla kendilerini önce İskoç sonra Britanyalı hissettiklerini söylüyorlar⁵. Oysa bir İngiliz için bu soru anlamsızdır, çünkü İngiliz ve Britanyalı aynı şeydir, ikisi arasında bir ayırım yapamaz (McCrone, 2002: 304).

İmparatorluğun sona ermesi, küreselleşme, hızlı ekonomik, sosyal ve teknolojik değişim, AB süreci, İskoçya ve Galler'e yetki devri ve Britanya toplumunun göçlerle artan çokkültürlü yapısı karşısında Britanyalı kimliği de elbette sabit kalmıyor ve değişiyor. Zaten ulusal kimlikler esnektir; durağan, sabit, değişmez, verili ve özcü değil. Britanyalı kimliğinin bu değişime daha fazla ayak dirememesi gerekliliğini en iyi tespit eden siyasetçilerden

⁵ İngiltere'de eğer biri İngiliz yerine Britanyalıym diyorsa o kişinin daha liberal ve solda olduğu söylenebilir. Oysa ki, İskoçya'da tam tersi geçerlidir; kendine Britanyalı diyenler daha muhafazakâr ve sağcı görülürken, İskoç diyenler daha solda konumlanır.

Tony Blair, 1997 genel seçimlerine partisini daha iyi hizmet, daha modern ekonomi ve değişen dünyanın ihtiyaçlarına daha iyi cevap veren yeni Britanya vaadiyle soktu. Tony Blair, Britanya'nın köhne bir ekonomiye, köhne siyasi partilere sahip köhne bir ülke görüntüsüne son verme ereğiyle İşçi Partisinin seçim stratejisini yenilenmiş Britanyalılık üzerine oturttu. Blair'in Britanya'yı modernleştirme ve bilgi çağına adapte etme projesinin en önemli ayağını Britanyalı kimliğini dönüştürmek oluştuyordu. İşçi Partisi lideri, seçmenlere "antika", "modası geçmiş" ülke algısını değiştirmeyi vaat etti: "Şimdi bütün dünyaya yeni, modernleşmiş Britanya'yı ve onun değişimi kucaklayan yaratıcı, çok etnikli, dinamik, yenilikçi toplumunu gösterme zamanıydı" (Johnson, 2002: 164-166). Öte yandan Blair için, Britanyalı kimliğini modernleştirmek, yetki devri aracılığıyla hem Britanyalılar arasındaki ilişkileri, hem Britanya ile Avrupa arasındaki ilişkileri, hem de Lordlar Kamarası gibi siyasi kurumları modernleştirmek anlamına geliyordu. Britanyalı kimliğini modernleştirmek için öncelikle Britanya'nın çokkültürlü yapısını tanımak gerekiyordu.

1998 İskoçya Yasası (Scotland Act): Yetki Devri

Mayıs 1997'de Tony Blair'in Yeni İşçi Partisi İskoçya ve Galler'de Muhafazakârları büyük bir yenilgiye uğratarak oyların büyük kısmını elde etti. Tony Blair'in iktidara gelişi hem Britanya hem de İskoçya tarihinin dönüm noktalarından biri oldu. İşçi Partili hükümet geniş bir anayasal reform programı başlattı, Blair'in seçim vaatleri doğrultusunda AB'ye karşı daha olumlu bir tutum benimsedi ve İskoçya, Kuzey İrlanda ve Galler'in siyasi statüsünde değişiklikler yapacak adımları atmaya başladı. Britanya kimliğini ve devletini modernleştirme girişiminin bir ürünü olarak İskoçya ve Galler'e yetki devredilmesi için kolları sıvayan Blair hükümetinin bu düzenlemeyi yapabilmek için ikinci kere referandumla gitmesi Britanya siyasetinde yeni bir sayfa açtı.

İlki 1979'da yapılan yetki devri referandumunda hem Galler hem de İskoçya'da hayır oyu kullanılması için kampanya yürüten İşçi Partisi 18 yıl sonra bu sefer yetki devrinden yana bir kampanya yürüttü. 1970'li yıllarda İskoçya ve Galler'de milliyetçi partilerin ortaya çıkışı merkezi yönetimin yerel yönetimlere daha fazla yetki verme planlarını tetiklemişti. İşçi Partisi 1979'daki yetki devri referandumuna İskoç özerkliğinin Britanya kimliği ve kurumlarına zarar verebileceği endişesi ve her yurttaşın eşitliğine dayalı refah devleti politikalarına ters düşeceği düşüncesiyle karşı çıkmıştı (Hopkin, 2009: 182-184). Referandumla reddedilen yetki devri İşçi Partisi iktidarının da sonunu getirdi ve özerklik karşıtı Muhafazakâr Partinin on sekiz yıl sürecek iktidarı bu şekilde başlamış oldu.

Yetki devri yasasını yürürlükten kaldıran ve bir daha gündeme getirilmesine izin vermeyen Margaret Thatcher, yerel yönetimlere mali kısıtlamalar getirerek ve yerel konseylerin eğitim ve sosyal politikalardaki yetkilerini azaltarak merkezi devlet anlayışını tekrardan güçlendirdi. Thatcher'ın merkezileşmeyi artıran bu yaklaşımı ve bölgesel milliyetçi taleplere olumsuz bakışı İşçi ve Liberal Demokrat Partiyi yetki devrine karşı daha ılımlı tavır almaya itti. İşçi Partisi hem seçim tehdidi nedeniyle hem de merkeziyetçi devletin artık özellikle İskoçya'da seçmenlerce kabul görmediğini fark edince strateji değişikliğine giderek yetki devrini savunmaya başladı. Aslında İşçi Partisinin yetki devrine destek vermesi İskoç ve Galli milliyetçiliğine sempati duymasından kaynaklanmıyordu, 1970'lerin başından itibaren etno-bölgesel partilerin yükselişe geçişi İşçi Partisinin bu bölgelerdeki hâkimiyetine tehdit oluşturmaya başlamıştı. Galler'de Plaid Cymru'nun ve İskoçya'da SNP'nin oylarını artırması Britanya'da seçimlerin genel gidişatını etkilemekteydi. Bunun üzerine İşçi Partisi yetki devri sayesinde İskoç ve Galler'deki milliyetçi partilere desteğin azalacağı üzerine kurulu seçim stratejisinin bu bölgelerdeki seçim gücünü yeniden kazandıracağını umuyordu. Öte yandan İşçi Partisinin parti tabanının siyasi tercihi yetki devrinden yana değildi, hatta tam tersine yetki devrine karşı tabandan güçlü bir direnç vardı. Nitekim bu durum yetki devri tartışmaları sırasında kendini göstermiş, parti tabanı yetki devrine karşı çıkmıştı (Hopkin, 2009: 183-186).

Hem Galler hem de İskoçya'da yapılan yetki devri referandumlarında seçmenler olumlu yönde oy kullanınca İngiltere'nin siyasi dönüşümü kaçınılmaz oldu. Seçime katılım oranının %60 düzeyinde kaldığı 1997'deki İskoçya referandumunda⁶ seçmenlere iki soru yöneltildi: İlki, "İskoç Parlamentosunun olması gerektiğini kabul ediyor musunuz?", ikincisi ise "İskoç Parlamentosunun vergileri değiştirebilme gücü olmalı mı?" idi.

Birinci sorunun oy dağılımı: Evet: %74,3 (1,775,045)

Hayır: %25,7 (614,400)

İkinci sorunun oy dağılımı: Evet: % 63,5 (1,512,889)

Hayır: %36,5 (860,263)

Britanya'nın yazılı bir anayasasının olmaması sayesinde anayasa değişikliği 2004'te Korsika'ya yetki devri yasasının anayasa mahkemesi engeline takıldığı Fransa'daki gibi bir sorunla karşılaşmadan kolaylıkla gerçekleşti. Britan-

⁶ 1997 referandumu İşçi Partisi'nin manifestosu niteliğindedir. İskoç Ulusal Partisi, Liberal Demokratlar ve İskoç Yeşil Partisi tarafından da desteklenirken Muhafazakâr Parti ve Birlik Partisi referandumda hayır oyu kullandı.

ya'daki yetki devri siyasi bir tercih olmaktan çok aslında seçim pazarlıklarının bir ürünü oldu. Bauböck'ün, 1997 referandumlarını yorumlarken, işçilerin, liberallerin ve milliyetçilerin bölgesel meclisler lehine oy kullanırken farklı nedenleri olduğu savına katılmamak mümkün değil. SNP yetki devri referandumunu bağımsızlık yolunda bir ilk adım olarak görürken, Galli milliyetçiler sadece Birleşik Krallık içinde daha çok özerklik elde etmeyi amaçlıyordu. İşçi Partisi ve liberal demokratlarsa, bazı idari alanları merkezden koparmak ve nüfus oranına göre temsil usulünü denemek istemişti (Bauböck, 1999: 377). Her ne şekilde gerçekleşmiş olursa olsun, Britanya 2000'li yıllara siyasal bir risk alarak girdi ve merkezden ulusal topluluklara yetki devrederek yerinden yönetim anlayışını güçlendirdi. Tierney, Britanya'daki anayasa reformu dalgasıyla (buna 1998'deki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini (*Human Right Act*) de katmak gerekir) ülkede yeni bir siyasal dilin oluştuğunu söylüyor. Yazar, İngiliz siyasi geleneğinin eskiden anayasal terimlere değil de siyasal tartışmalara dayanırken, şimdilerde İngiliz siyasetinin "siyasal anayasadan" "anayasal siyasete" kaydığını belirtiyor (Tierney, 2003:175).

1997 İskoçya referandumundan sonra geçen 1998 İskoçya Yasası (*Scotland Act*), İskoçlara kendi parlamentolarına sahip olma hakkı tanıyor. Sınırlı yetkiye sahip İskoç Parlamentosunun bu yasaya göre, sağlık, eğitim, yerel yönetim, sosyal hizmet, barınma, ekonomik kalkınma gibi alanlarda yasa yapma hakkı bulunurken savunma, maliye ve dış politika Westminster'daki İngiliz Parlamentosunun yetki alanında kalmaya devam ediyor. Yetki devri Westminster Parlamentosunun egemenliğini ilke olarak azaltmadı çünkü yetki devredilen kurumların gücü ve statüsü son kertede Westminster tarafından belirleniyor. Bu bakımdan yetki devrini federalizm ile karıştırmamak gerekir, Britanya yetki devrinden sonra da üniter bir devlet olmayı sürdürüyor. Üniter devlet ile federal devlet arasındaki farkın gittikçe muğlâklaştığı bu dönemde Britanya'yı tıpkı İspanya ve İtalya gibi bölgesel devlet olarak tarif etmek daha yerinde olur.

Yetki devri 1997'de gerçekleşmesine karşın resmî olarak 1999'da hayata geçirilebildi. İskoç Parlamentosuna vergiyi yüzde 3 düşürüp yükseltme yetkisi tanıyan İskoç Yasasının kabulünden bir yıl sonra, 1999'da İskoçlar ilk defa kendi Parlamento seçimlerini yaptılar. 6 Mayıs 1999'da yapılan ilk seçimlerde ilk defa uygulanan yeni seçim sistemi nedeniyle tek bir parti 129 kişilik mecliste çoğunluğu sağlayamadı ve İskoç Yeni İşçi Partisi ile İskoç Liberal Demokrat Parti koalisyon hükümeti kurdular. Kraliçe 1 Temmuz 1999'da resmî olarak parlamentoyu açtı.

Yetki Devri Sonrası

Britanya'nın üç büyük partisi; İşçi, Muhafazakâr ve Liberal Demokrat Parti yetki devrinden sonra İskoçya'nın sorunlarına daha net cevap vermek durumunda kaldılar. İşçi Partisi Britanya genelinde Muhafazakârla yarış içindeyken İskoçya'da İşçi Partisi Liberal Demokratlar, SNP ve çeşitli küçük partiyle, Galler'de Liberal Demokratlar ve Plaid Cymru ile rekabet içinde (Jeffery&Hough, 2009: 234-236). Yetki devri ulusal partilerin İskoçya ve Galler'deki siyasi söylemlerinde bazı değişiklikleri ve açılımları zorunlu kıldı. Yetki devrinden sonra siyasi partilerin geleneksel konum ve söylemlerini sürdürmeleri mümkün değildi, yetki devredilen bölgelerde artık yeni bir siyasi sürecin ortaya çıkması karşısında Britanya siyasetinden ayrı bir siyasi söylem benimsemeleri kaçınılmazdı. İskoçya seçimleri için Britanya seçimlerinden ayrı bir siyasi propaganda ve kampanya düzenlemek zorunda kalan siyasi partiler biraz hazırlıksız yakalandılar. Özellikle, Britanya'daki yetki devrinde anahtar rol oynayan İşçi Partisi bu reformlardan en çok etkilenen parti oldu, İşçi Partisi Galler ve İskoçya'daki etno-bölgesel partilerle rekabet edebilmek ve buralardaki birinci parti konumunu muhafaza edebilmek için daha ılımlı mesajlar içeren bir seçim stratejisi benimsemek zorunda kaldı. Ayrıca yeni kurulan parlamentolar İşçi Partisinin bu yeni organ için yeni adaylar ve parti lideri seçmesi gerekliliğini gözler önüne serdi. Yetki devrinden önce İşçi Partisinin İskoçya ve Galler için ayrı bir liderlik pozisyonuna ihtiyacı yoktu, ancak 1999 sonrasında hem delegasyona liderlik edecek hem seçim kampanyasını yürütecek hem de seçimin kazanılması durumunda yürütmeye başkanlık edecek böyle bir lidere ihtiyaç belirdi. Bölgele-re özel ayrı politikalar geliştirme zorunluluğu yüzünden partinin Britanya düzeyinde kollara ayrılması ve seçim stratejisinin çeşitlilik göstermesi gerekti. İşçi Partisinin bölgesel liderlerinin seçimi ayrıca çeşitli çekişmelere ve anlaşmazlıklara yol açtı (Hopkin, 2009: 186).

Buna rağmen İskoç Parlamentosu kurulduktan sonraki ilk iki seçimi (1999 ve 2003 seçimleri) İşçi Partisi kazandı. Fakat bu süre zarfında kendisini İskoç kimliğiyle özdeşleştirenlerin ve İskoçya'nın İngiltere'den bağımsızlığını elde etmesini isteyenlerin oranı arttı (Singer, 2009: 478). Sadece İngiliz çıkarları doğrultusunda hareket ettiği gerekçesiyle Westminster'daki Birleşik Krallık hükümetine güvenleri gittikçe azalan İskoçlar kendi parlamentolarının daha geniş yetkilerle donatılması yönünde Britanya hükümetine baskı yapmaya başladılar. Westminster'a duyulan güvensizlik ve memnuniyetsizlik, bağımsızlık talep eden SNP'nin 2000'lerin ortasında yeniden yükselişe geçmesine yaradı (Prentice, 2010: 411).

2007 seçimlerinde halkın ve medyanın dikkatleri SNP'ye çevrildi, özellikle SNP lideri Alex Salmond'ın seçimi kazanmaları durumunda dört yıl içinde bağımsızlık referandumu yapacağını vaat etmesi seçimlere damgasını vurdu. İskoçya'da uzun yıllar birinci parti konumunda olan İşçi Partisi 4 Mayıs 2007 seçimlerinde ilk defa geçilerek birinciliği SNP'ye kaptırdı. Bağımsızlık referandumu için 2010 tarihini telaffuz eden SNP, 129 kişilik mecliste 47 sandalyeyi ele geçirerek büyük bir sürprize imzasını attı.

Örgütsel mazisi II. Dünya Savaşının öncesine dayanan ve 1934'te kurulan SNP, kurulduğu ilk andan itibaren bağımsızlığı savunan bir parti. 1980'lerden itibaren seçim stratejisini "Avrupa'da bağımsızlık" üzerine kuran SNP, Avrupa bütünleşmesini bağımsızlık için bir fırsat olarak görüyor. Çünkü Avrupa bütünleşmesi İskoçya'nın Britanya'dan kopması durumunda uğrayabileceği ekonomik zararı en aza indirme ümidi veriyor, SNP de bu yüzden AB'yi destekliyor. SNP, ortak ticaret şemsiyesi altında bağımsızlığa geçişin daha yumuşak ve kolay olacağı görüşünde, bu şekilde, özerklik karşıtlarının ekonomik çöküntü korkusuna dayalı tezlerini AB'yi kullanarak çürütmeyi planlıyorlar ((Jolly, 2007: 111-112). Oysa Avrupa hukukunda ayrılıkçılığa atıfta bulunulmadığı gibi yürürlükteki uluslararası normlar da ayrılıkçılığı teşvik etmiyor. Ama yine de, İskoç milliyetçilerinin yeni sloganı "Avrupa içerisinde bağımsızlık". Başlangıçta, AB projesi İskoç milliyetçiliği için cazip görünmemişti. İngiltere'nin ekonomik ve siyasi gücü, İskoçlarda Avrupa'nın bir parçası olma konusunda istek uyandırmamıştı. İskoç milliyetçilerinin odağında sadece Britanya vardı ve tüm projeleri ve vizyonları İskoçya'nın Avrupa'daki değil Britanya'daki rolünün yeniden şekillendirilmesi üzerineydi. İstedikleri, imparatorluk içinde Kanada ya da Avustralya gibi bir statü elde etmek ya da İngiltere içinde kendilerini yönetme hakkına sahip olmaktı (Paquin, 2002: 68). Bugün İskoçya'da birinin kendini Avrupalı olarak tanımlaması tıpkı yüzyıl öncesinin Britanyalılığı gibi bir gurur kaynağı ve modernlik sembolü haline geldi. İskoçya, AB entegrasyonu konusunda İngiltere'den daha istekli ve gayretli çünkü kendini refah devletinin devamına Britanya Hükümetinin olduğundan daha fazla ihtiyaç duyuyor. Paquin, yine de İskoçya'nın AB'ye desteğini abartmamak gerektiğini belirtiyor, anketlerin İskoçların İngilizlerden daha çok Avrupa yanlı olduklarını göstermesine karşın hâlâ şüpheciler arasında yer aldıklarını gösterdiğini iddia ediyor (Paquin, 2002: 72).

Yetki devirlerinin Britanya'nın siyasi düzenini ve geleceğini etkilediğine şüphe yok, yetki devredilen bölgelerin ayrılmaya mı yoksa Britanya'da daha iyi intibak etmeye mi yöneleceği konusunda ise net bir cevap vermek şu an için mümkün değil. Öte yandan, yetki devri ve anayasal değişim süre-

ci, İngilizlerde de ulusal kimliklerinin krize gireceği endişesi yaratıyor. Pek çok kişiye göre yetki devri, Britanya'da "Britanyalı kimliği"ne zarar verecek, İskoç Parlamentosunun kurulması ise İskoç kimliğinin yükselmesine ve İskoçya'nın bağımsızlığı taleplerinin artmasına neden olacak (Condor v.d., 2007). Ayrıca asimetrik yetki devrinin, bir başka deyişle, İskoçya'ya göreli daha fazla yetki devredilmiş olmasının, Galler ve Kuzey İrlanda'da, İskoç modeline benzer şekilde daha fazla özerklik verilmesi taleplerinin artırmış olması İngilizlerin endişesini doğruluyor. İskoç ve Galli milliyetçiliğin canlanışını, İngiliz kimliğinin Britanya kimliğindeki gizli üstünlüğüne karşı bir meydan okuma olarak algılayan İngilizler, yetki devrinden sonra bu sefer de kendi kimliklerinin tehdit altında olduğunu düşünmeye ve kimliklerini yeniden oluşturma ihtiyacı hissetmeye başladılar. Fakat İngiliz milliyetçiliğinin Britanya'daki mevcut İngiliz hâkimiyetine tepki doğurma riski taşıdığına şüphe yok. Britanyalılık zaten birçok zaman İngilizliği içerdiğinden ve İngiliz kimliği İskoç ve Galli kimliği gibi tahakküm altında olmadığından Britanya kimliğinden ayrı bir İngilizliğe vurgu yapmak pek anlamlı değil. Bu süreçte, Muhafazakâr Parti, Yeni İşçi Partisini aldığı tedbirlerle İskoç ve Galli milliyetçiliğini teşvik ederken Britanya milliyetçiliğini tam tersine zayıflatmakla itham etti. Muhafazakârların İskoçya ve Galler'in kendi kaderini tayin hakkına karşı çıkışının çok uzun bir tarihi olduğunu unutmamak gerek. İngilizlerin temsil eksikliği olduğu iddiasındaki Muhafazakârlar yetki devrinden sonra, eğitim, sağlık ve başka yerel meselelerde İskoç ve Galler meclisi oy verebilirken İngilizlerin böyle bir haktan mahrum bırakılmasına adil değil diye karşı çıkıyorlar (Johnson, 2002: 168-172).

Kanada, İspanya ve Britanya'daki yetki devirlerinin bir karşılaştırmasını yapan Montserrat Guibernau, bu ülkelerdeki yetki devirlerinin ayrılmayı ertelettiği, kendi kaderini tayin taleplerini tamamen karşılamasa da zayıflatıldığını söyleyerek bu endişeyi yersiz buluyor. Guibernau'ya göre, İspanya, Britanya ve Kanada örneklerinde, yetki devri bölgesel kimliğin güçlenmesine ve ikili kimliğin -bölgesel ve ulusal- sağlamlaşmasına neden olmuştur. Örneğin, İspanya'da yetki devri İspanyol kimliğinin zayıflamasıyla sonuçlanmamış, aksine, Franko sonrası İspanyol kimliğinin daha demokratik, Avrupa yanlısı, seküler, modern, sanayileşmiş ve ademi merkezîyetçi bir yapıya kavuşması sayesinde ikili kimliğin kabulünü kolaylaştırmıştır (Guibernau, 2006: 65-66).

Öte yandan yetki devrinin diğer ulusal azınlıkların iştahını kabarttığı ve benzeri haklarla donatılma isteği uyandırdığı, bir ulusal azınlık grubunun kazandığı hakların diğer ulusal azınlıkların milliyetçi taleplerini tetiklediğini söylemek mümkün. Örneğin, Bask Ülkesi ve Katalonya'ya göre

ulusal/bölgesel kimliği zayıf kalmış Galiçya'da son dönemlerde yükselişe geçen bölgeselci milliyetçi hareket diğer iki özerk bölgeye devredilen yetkilerin benzeri yetkileri Galiçya için de talep etmeye başladı. Yetki devirleri bölgesel kimliğin güçlenmesine yol açıyor, İskoçlara göre ulusal kimliği daha zayıf kalmış Galliler de, 1979'daki yetki devri referandumunda olumsuz oy kullanmalarına karşın yükselişe geçen İskoç milliyetçiliğinin taleplerinden etkilenerek 18 yıl sonraki 1997 referandumunda az bir oy farkıyla da olsa yetki devrine yeşil ışık yaktılar. Gerek İspanya'da, gerekse Britanya'da yetki devirleri ayrılıkçılık sorununun daha barışçıl şekilde halledilmesini sağlarken aynı zamanda bağımsızlık talepleri olan grupları ülke içinde tutmayı kolaylaştırıyor. Ancak eğer bu ülkeler AB üyesi olmasaydı, ayrılıkçı bölgeler, özerkliklerin genişletilmesi ve yetki devirleriyle yetinebilir miydi, bu konu belirsizliğini koruyor. Avrupa Birliği projesi, ülkelerin toprak bütünlüğünün sağlanmasında önemli bir etken olmakla birlikte ülkelerin toprak bütünlüğü de gitgide AB'nin bekasına bağlı hale geliyor.

Peki, İskoçya'nın AB içindeki etkisi yetki devrinin sonucu artabilir mi? İskoçya Yasası, İskoç Parlamentosuna dış politikada yetki devretmediğinden AB ile ilişkiler hâlâ Westminster Hükümetinin sorumluluğunda kalmaya devam ediyor. Zaten mevcut yetki devrinin İskoç milliyetçiliğinin ateşini düşürdüğünü söylemek zor, parlamentolarının yeterince güçlü olmadığından yakınan İskoçlar daha güçlü bir parlamento ve daha çok yetki devri istiyorlar.

SONUÇ

Tarih boyunca parlamentonun egemenliğine vurgu yapmış ve egemenliği ne AB ne de Britanya'yı oluşturan diğer uluslarla paylaşmaya yanaşmayan bir siyaset izleyen İngiltere'nin yetki devrederek yerinden yönetim anlayışını güçlendirmesi önemli bir gelişmedir. Egemenliği paylaşmakta gönülsüz davranan ve uzun yıllar yetki devretmemek için direnen Birleşik Krallık da merkezden ulusal azınlık bölgelerine yetki devreden ülkeler kervanına katılarak bölgesel devlete dönüşüyor. Görünen o ki, Britanya'dan İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'ya önümüzdeki yıllarda daha da fazla yetki devredilmesi söz konusu olacak.

Avrupa bütünleşmesi devletleri ve egemenlik anlayışını değiştiriyor. Fransa gibi üniter ve jakoben devlet anlayışının en etkili olduğu ülkeler bile AB süreciyle bir zihniyet değişimi geçiriyor. Bu değişimi AB'nin üye ülkelere baskısı şeklinde yorumlamak yanıltıcı olur, asıl, AB mevcut egemenlik anlayışını dönüştürerek üye devletlerin devlet anlayışlarında değişikliğe yol açıyor. AB'nin öteden beri en az "Avrupalı" sayılan ve AB'ye şüpheli yaklaşımıyla tanınan Britanya da AB'nin yarattığı zihniyet değişiminden payına

düşeni alıyor denebilir. Özellikle Tony Blair'in başbakanlığı sırasında gerek Britanya'nın AB ile ilişkileri hem de Britanyalı kimliği yeniden tanımlanmış ve yeni bir anlayış yerleşmiştir.

Ancak Britanyalı kimliği İngiliz kimliğiyle eş anlamlı görüldüğü sürece İskoçların milliyetçi taleplerinin önlenmesi zor görünüyor. Aslında tarihsel olarak İskoçların Britanyalı kimliğiyle önemli bir ihtilafı bulunmuyor, evet, İskoçların ulus ve devlet kimlikleri ayrı ama birbirine karşıt değil. Öte yandan İngilizler, Britanyalı kimliğinde asli ögenin İngilizlik olduğunu gizlemekte her geçen gün daha zorlanıyor ve bu durum İskoç ve Galli milliyetçiliğinin yükselişe geçmesine yol açıyor. Ulus-devletlerin bütünlüğünü koruması bir bakıma ulus-devletin etnisitesini gizleme yeteneğine bağlı. Ege men etnisitenin varlığını hissettirmesi farklı etnisiteler arasında oluşturulmuş "gönüllü" birlikteliği ve uzlaşmayı tehlikeye sokuyor tıpkı Britanya'da, İspanya'da ve Türkiye'de olduğu gibi. Gerek İskoç gerekse Galli milliyetçiliğinin Thatcher'ın başbakanlığı döneminde yükselişe geçmesi ve bağımsızlık talepleri olmayanların bile SNP ve Plaid Cymru'ya yakınlaşması bu bakımdan şaşırtıcı değil. Birleşik Krallık, Britanyalı kimliğinin İskoçları ve Gallileri İngilizlerle eşit derecede kapsadığı konusunda ikna edici olmaktan çok uzak. Sadece İskoçlar ve Galliler değil, dünyanın diğer ulusları da birçok zaman İngiltere ile Britanya'yı aynı görüyor. Britanya kimliğinin Galliler ve İskoçları içerecek ve kendilerini İngiliz tahakkümü altında hissetmeyecekleri şekilde dönüştürülmesi gerektiğine, mevcut Britanyalı kimliğinin İskoç ve Gallileri Britanya içinde tutmakta her geçen gün daha zorlandığına şüphe yok. Ulus-devletlerin ortak sorunu, mevcut ulusal kimliği aynen muhafaza ederek, sadece azınlık ulusal gruplara çeşitli kültürel ve siyasal haklar tanıyarak ayrılıkçı sorunları çözmeye çalışmaları. Oysa azınlık ulusal grupların kimliklerini tanıma yönünde tedbirler almak o grupları mevcut devlet çatısı altında tutmaya kâfi gelmiyor. Devletin ulusal kimliğinin de değişmesinin, kendisini o ulusun bir parçası hissetmeyen farklı ulusal ve etnik kimlikleri bünyesinde barındıracak şekilde dönüştürülmesinin gerekliliği ortada, yoksa Belçika ve Kanada'da olduğu gibi gitgide birbirine yabancılaşan, aynı ülkede zoraki birlikte yaşayan toplulukların mutsuz evliliklerine yenileri ekleniyor. İspanya federalleşerek Britanya ise yetki devredererek bünyesindeki farklı ulusal topluluk ve bölgelerin taleplerini karşılamaya çalışırken bir yandan da İspanyol ve İngilizlerde "ayrı bir devlet kurana dek bu taleplerin sonu gelmeyecek" kaygısının doğmasına neden oluyorlar. Benzer şekilde Türkiye'de de Kürt milliyetçilerin özerklik taleplerine kuşkuyla yaklaşılmasının altında yatan asıl taleplerinin ayrılmak olduğu yönündeki şüphe. Elbette hem Kürtler, hem İskoçlar, hem Katalanlar, hem

de diğer ulusal azınlıklar arasında bağımsızlık isteyenler olduğu gibi özerklik yanlısı ya da bağlı oldukları devletten farklı haklar talep etmeyenler de mevcut. Bu çeşitlilik nedeniyle kültürel hakların tanınmasıyla yetinmeyen grupların varlığı bu şüphe ve önyargıları pekiştiriyor ve daha fazla özerklik tanınmaması konusunda güçlü bir direnci beraberinde getiriyor. İskoç, Kürt, Katalan ve diğer azınlık ulusların kimliğinin tanınması belki siyasi ve sosyal gerilimi yumuşatıcı etki yapsa da bu azınlık ulusların bağlı oldukları devletteki asli ulus tanımı aynı kaldıkça bağımsızlık talebinin ortadan kaldırılması mümkün görünmüyor. Fakat Britanyalılarla İskoçların siyasi uzlaşmayı tercih edip barışçıl bir yolla anlaşmazlıkları çözmeye çalışmaları önemlidir. İskoçlar, Britanyalı siyasi aktörler ve kurumlarla işbirliği ve müzakereler aracılığıyla çıkarlarını korumaya çalışıyor. Benzer şekilde Britanya da İskoçların haklarını reddetmek veya inkâr etmek yerine intibak siyaseti yürütüyor. Örneğin 1870'lerdeki, Britanya Eğitim Yasası İskoçya'da asimilasyon endişe yaratınca, Britanya orta bir yol bularak 1885'te Westminster Parlamentosu, İskoç işlerine bakacak İskoç Ofisinin denetimini altında İskoç Eğitim Bölümünün kurulmasını onaylamıştır (Somer, 2008: 226).

Türkiye'de Kürt kimliğinin tanınması kadar Türk kimliğinin de yeniden tanımlanmasına ve Kürtleri bu kimliğe yabancılaştırmayacak şekilde -isim değişikliği de dahil olmak üzere- genişletilmesine ihtiyaç var. Böyle bir durumda Türklerin Oğuz boyundan geldikleri, köklerinin Hun İmparatorluğuna kadar götürülebileceği türü tarih yazımının da değişmesinden yeme içme kültürüne birçok şeyin dönüşümü gerekiyor ki mevcut şartlarda en ılımlı siyasetçilerin dahi buna el atması pek olası görünmüyor. Benzer şekilde Britanya'nın İskoçya'ya geniş özerklikler verip ayrı bir İskoç kimliğini tanınması sorunu masadan kaldırmaya yetmiyor, asıl ihtiyaç duyulan Britanyalı kimliğinin İngilizlere olduğu kadar İskoçlara ve Gallilere de yer açması.

KAYNAKLAR

- Anderson, Benedict. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (New York: Verso, 1983)
- Bauböck, Rainer. "Why Stay Together? A Pluralist Approach to Secession and Federation" in Will Kymlicka and Wayne Norman (ed.), *Citizenship in Diverse Societies* (Oxford, NY: Oxford University Press, 1999)
- Béland, Daniel ve Lecours, André. "Nationalisme et protection sociale: une approche comparative," *Canadian Public Policy*, 2004, Cilt. 30, Sayı. 3, ss. 319-332.
- Béland, Daniel ve Lecours, André. "The Politics of Territorial Solidarity. Nationalism and Social Policy Reform in Canada, the United Kingdom, and

- Belgium", *Comparative Political Studies*, Ağustos 2005, Cilt. 38, Sayı. 6, ss. 676-703.
- Condor, Susan; Gibson, Stephen ve Abell, Jackie. "English Identity and Ethnic Diversity in the Context of UK Constitutional Change", *Ethnicities*, 2007, Cilt 6, Sayı 2, ss. 123-158.
- Fabre, Elodie. "Party Organization in a Multi-level System: Party Organizational Change in Spain and the UK", *Regional and Federal Studies*, Ağustos 2008, Cilt. 18, Sayı. 4, ss. 309-329.
- Grundy, Sue ve Jamieson, Lynn. "European Identities: From Absent-Minded Citizens to Passionate Europeans", *Sociology*, 2007, Cilt. 41, Sayı. 4, ss. 663-680.
- Guibernau, Montserrat. "National Identity, devolution and secession in Canada, Britain and Spain", *Nations and Nationalism*, 2006, Cilt. 12, Sayı. 1, ss. 51-76.
- Hopkin, Jonathan. "Party Matters. Devolution and Party Politics in Britain and Spain", *Party Politics*, 2009, Cilt. 15, Sayı. 2, ss. 179-198.
- Jeffery, Charlie ve Hough, Dan. "Understanding Post-Devolution Elections in Scotland and Wales in Comparative Perspective", *Party Politics*, 2009, Cilt. 15, Sayı. 2, ss. 219-240.
- Johnson, Carol. "The Dilemmas of Ethnic Privilege: A Comparison of Constructions of 'British', 'English' and 'Anglo-Celtic' Identity in Contemporary British and Australian Political Discourse", *Ethnicities*, 2002, Cilt. 2, Sayı. 2, ss. 163-188.
- Jolly, Seth Kincaid. "The Europhile Fringe? Regionalist Party Support for European Integration", *European Union Politics*, 2007, Cilt. 8, Sayı. 1, ss. 109-130.
- Kalaycı, Hüseyin. *Ulus-Devletin Baş Ağrısı: Ayrılıkçılık. Kanada-Quebec Örneği* (Ankara: Liberte, 2010)
- Keating, Micheal. *Nations against the state, the new politics of nationalism in Quebec, Catalonia, and Scotland* (London, MacMillan, 1996)
- Keating, Michael. "Stateless nation-building: Quebec, Catalonia and Scotland in the changing state system", *Nations and Nationalism*, 1997, Cilt. 3, Sayı. 4, ss. 689-717.
- Kiely, Richard; McCrone, David ve Bechofer, Frank. "Reading between the lines: national identity and attitudes to the media in Scotland", *Nations and Nationalism*, 2006, Cilt 12, Sayı 3, 2006, s. 479.
- Law, Alex. "Near and far: banal national identity and the pres in Scotland", *Media Culture Society*, 2001, Cilt. 23, ss. 299-317.
- McCrone, David. "Who do you say you are? Making sense of national identities in modern Britain", *Ethnicities*, 2002, Cilt. 2, Sayı. 3, ss. 301-320.

- McCrone, David. "Redesigning the UK: The Politics of Devolution", Alain-G. Gagnon, Montserrat Guibernau ve François Rocher (ed.) *The Conditions of Diversity in Multinational Democracies* (Montreal: IRPP, 2003), ss. 135-150.
- Moreno, Luis. "Scotland, Catalonia, Europeanization and the 'Moreno Question'", *Scottish Affairs*, 2006, 54, ss. 1-21.
- Nagel, Klaus-Jürgen. "Transcending the National/Asserting the National. How Stateless Nations like Scotland, Wales, and Catalonia React to European Integration", *Australian Journal of Politics and History*, Mart 2004, Cilt. 50, Sayı. 1, ss. 57-74.
- Papillon, Martin ve Turgeon, Luc. "Nationalism's Third Way? Comparing the emergence of citizenship regimes in Quebec and Scotland", Alain-G. Gagnon, Montserrat Guibernau ve François Rocher (ed.), *The Conditions of Diversity in Multinational Democracies*, (Montreal, IRPP, 2003), ss. 315-345.
- Paquin, Stéphane. "Globalization, European Integration and the Rise of Neo-Nationalism in Scotland", *Nationalism and Ethnic Politics*, 2002, Cilt. 8, Sayı. 1, ss. 55-80.
- Prentice, Sheryl. "Using automated semantic tagging in Critical Discourse Analysis: A case study on Scottish independence from a Scottish nationalist perspective", *Discourse & Society*, Cilt. 2, sayı. 4, 2010, ss. 405-437.
- Roller, Elisa ve Sloat, Amanda. "The Impact of Europeanisation on Regional Governance: A Study of Catalonia and Scotland", *Public Policy and Administration*, 2002, Cilt. 17, Sayı. 2, ss. 68-86.
- Singer, Jane B. "Separate Spaces. Discourse About the 2007 Scottish Elections on a National Newspaper Web Site", *International Journal of Press/Politics*, 2009, Cilt. 14, Sayı. 4, ss. 477-496.
- Somer, Murat. "Why Aren't Kurds Like the Scots and the Turks Like the Brits?: Moderation and Democracy in the Kurdish Question", *Cooperation and Conflict*, 2008, Cilt. 43, Sayı. 2, ss. 220-249.
- Tierney, Stephen. "The Constitutional Accommodation of National Minorities in the UK and Canada: Judicial Approaches to Diversity", Alain-G. Gagnon, Montserrat Guibernau ve François Rocher (ed.) *The Conditions of Diversity in Multinational Democracies*, Montreal, IRPP, 2003, ss. 169-206.
- Tossutti, Livianna S. "How Transnational Factors Influence the Success of Ethnic, Religious and Regional Parties in 21 States", *Party Politics*, 2002, Cilt. 8, Sayı. 1, ss. 51-74.
- Unger, Johann W. "Legitimizing inaction: Differing identity constructions of the Scots language", *European Journal of Cultural Studies*, 2010, Cilt. 13, Sayı. 1, ss. 99-117.
- Van Houten, Pieter. "Multi-Level Relations in Political Parties. A Delegation Approach", *Party Politics*, 2009, Cilt. 15, Sayı. 2, ss. 137-156.